

İşıqlı sabahlar üçün, parlaq bir gələcək üçün,
çiçəklənən millət üçün, səsi dünyaya yayılacaq bir
gənclik üçün, **düşünərək yaşayanlar üçün**, xoşbəxt bir
ailə üçün, sevincli qəlblər üçün, gülən üzler üçün,
həyat səhifələrimizi parlaq imza sahiblərinin
qələmi ilə yazmaq üçün

parlaq imzalar

Kitabın sahibi: _____

Oxu tarixi: _____

Ürək ver:

ÇEVİRİLMƏ

FRANS KAFKA

Alman dilindən tərcümə:

Nilufər Bəhlulqızı

Koordinator: Amin
Redaktorlar: Toğrul MUSAYEV
Fərid HÜSEYN
Korrektor: Turac ELDARQIZI
Tərtibatçı: İsmayıl SÜLEYMANLI
Art-direktor: Ramin HƏSƏNƏLİZADƏ
Cildin dizayneri: Aygül ƏLİYEVƏ

Franz Kafka
DIE VERWANDLUNG

Frans Kafka
ÇEVİRİLMƏ

Bakı, "Parlaq İmzalar" Nəşriyyatı – 2024, 96 səh. / II nəşr

© "Kurt Wolff" nəşriyyatı / 1915

© Parlaq İmzalar MMC / 2022

Kitabın bütün hüquqları qorunur. İcazəsiz olaraq hər hansı vasitə ilə nəşri və yayımlanması qadağandır.

Parlaq İmzalar Nəşriyyatı | 102
Yoldaş seriyası | 15

www.parlaqimzalar.az
info@parlaqimzalar.az
f @ /parlaqimzalar
0559697259 / 0559897259

Mətbəə: "AVE PRINT" MMC
NOYABR / 2024

Frans Kafka 1883-cü il iyulun 3-də Praqada yəhudi ailəsində anadan olub. Əvvəlcə xalq məktəbində, sonra da Alman Gimnaziyasında oxuyan Kafka 1901-ci ildə Praqa Universitetinin hüquq fakültəsinə daxil olub. Kafka 1908-ci ildən 1922-ci ilə qədər İstehsalat Qəzasına Düşənlərin Sığorta Cəmiyyətində işləyib. Vərəmə yoluxan böyük yazıçı 1924-cü ildə Kirliinq sanatoriyasında dünyasını dəyişib.

Hekayələrinin çox az bir qismi onun sağlığında çap olunub: “Çevrilmə” (1915), “Hökm” (1913), “Cəza koloniyası” (1919). 1919-cu ildə yazdığı “Atama məktub”da Kafka atası ilə olan mürəkkəb münasibətlərini bütün çıpaqlığı ilə təsvir edib. Kafka bütün əsərlərinin yandırılmasını vəsiyyəət etsə də, dostu Maks Brod onun bu istəyini yerinə yetirməyib və ölümündən sonra onun digər əsərlərini də çap edib.

Nilufər Bəhlulqızı 1970-ci il oktyabrın 25-də Bakıda anadan olub. 1977-87-ci illərdə Buzovna qəsəbəsindəki 26 №-li məktəbdə təhsil alıb. 1987-ci ildə APXDİ-nin tərcümə fakültəsinə daxil olub. 1992-ci ildən həmin institutda işləməyə başlayıb. Hal-hazırda ADU-nun tərcümə fakültəsinin Xarici dillər kafedrasının dosentidir. Vulf Dornun “Psixiatr”, Fridrix Aninin “Tənha mələk” romanlarını, o cümlədən Ştefan Svayqın “Möcüzəvi gecə” və “Məcburiyyət” novellalarını tərcümə edib. Bundan əlavə, mütəmadi olaraq “Ədəbiyyat” qəzeti və “Xəzər” jurnalında tərcümələri çap olunur.

I

Qreqor Zamza bir səhər qarma-qarışıq yuxularından ayılında yataqda yekə bir böcəyə çevrildiyini gördü. Daş kimi bərkimiş kürəyi üstündə uzanmışdı. Başını azacıq qaldıranda sərt qövsvari zolaqlarla qat-qat bölünmüş qabarıq, qəhvəyi qarnını gördü; üstünə örtüyü yorğan az qalırdı ki, yerə düşsün. Bədəniylə müqayisədə nazik ayaqları gözlərinin önündə çarəsiz halda titrəyirdi.

“Mənə nə olub?” – öz-özünə fikirləşdi. Gördüyü yuxu deyildi. Otağı insanların yaşadığı adi otaq idi, sadəcə çox balacaydı, görməyə adət etdiyi həmin dörd divar arasında sakitcə uzanmışdı. Parça nümunələrinin səpələndiyi masanın üzərindən – Zamza səyyar satıcı idi – bu yaxınlarda şəkilli jurnaldan kəsib qəşəng, qızılı çərçivəyə saldığı bir şəkil asılmışdı. Şəkildə xəz şlyapa və uzun xəz yaxalıq geymiş bir qadın təsvir olunmuşdu. Qadın vüqarla oturaraq dirsəklərinə kimi keçirdiyi qalın xəz muftasını ona baxana doğru uzatmışdı.

Qreqor baxışlarını pəncərəyə dikdi və tutqun, buludlu hava – eşikdən pəncərənin dəmir günlüyünü döyəcəyən yağış damcılarının səsi eşidilirdi – əhvalını lap korrladı. “Bəlkə, bir az yatsam, bu sərsəmliyi unudara-ram”, – deyə özü-özünə fikirləşsə də, istəyi baş tutmadı, çünki o adətən sağ böyrü üstə yatırdı, ancaq indi heç cür sağa çevrilə bilmirdi. Var gücü ilə sağa fırlanmağa çalışsa da, yenə arxası üstə düşdü. Az qala yüz dəfə buna cəhd elədi, çapalayan ayaqlarını görməmək üçün gözlərini yumdu və yalnız bu vaxta kimi böyründə hiss etmədiyi yüngül, küt bir ağrı duyanda bu istəyindən vaz keçdi.

“İlahi, – o fikirləşdi, – seçdiyim peşəyə bax da. İt əzabı. Allahın verən hər günü yollardayam. Ora qaç, bura qaç, heyif deyil oturaq iş. Hələ yol boyu çəkdiyim əzab-əziyyəti demirəm: bu qatardan düş, o birisinə min, nə gəldi ye, nə vaxt oldu ye, hər gün tanımadığın onlarla adamla görüş, münasibət qur, heç olmasa, bu münasibətlər daimi və səmimi ola, dərd yarı. Cəhə-nəm olsun hamısı!”

Qarnı yüngülcə qaşındı; başını daha yaxşı qaldıra bilmək üçün elə arxası üstə ehmalca çarpayının baş hissəsinə doğru çəkildi; qaşınan yerini başdan-ayağa ağ nöqtələr basmışdı. Heç nə başa düşmədi. Ayaqlarından biri ilə həmin yerə toxunmaq istədi, ancaq dərhal da geri çəkdi, çünki toxunan kimi bədəni ağrı içində ürpəşdi.

Yenə əvvəlki kimi uzandı. “Bu tezdən durmaq adamın lap zəhləsini tökür. Qoymazlar biz də adam balası kimi yataq! O biri satıcılar hərəmxana cariyələri kimi kefdə-damaqdadılar. Mən aldığıım sifarişləri yazmaq üçün gündüz mehmanxanaya qayıdanda, bu cənablar səhər yeməyinə hələ təzə-təzə başlayırlar. Mən belə şey eləsəm, müdir məni iti qovan kimi qovar. Ancaq kaş ki belə olaydı. Evdəkilərə görə dözüürəm, yoxsa çoxdan bu işin daşını atmışdım; müdirin qarşısına keçib ona dişimin dibindən çıxanı deyərdim. Sözlərimin təsirindən kreslosundan kəlləmayallaq düşərdi. Kreslodada da qəribə tərzdə oturmağı var. Özünü elə dartıb oturur ki! Bir söz demək istəyəndə də gərək yaxına gələsən, nə var, nə var qulağı mayıfıdı. Ancaq ümidimi hələ tam üzməmişəm. Bizimkilərin borcunu ödəmək üçün pul toplayan kimi – bu da beş-altı il çəkər – o dəqiqə ərizəni yazıb işdən çıxacağam. Bax onda canım ondan birdəfəlik qurtaracaq. Ancaq indi nə olur olsun, ayağa qalxmalıyam. Qatar saat beşdə yola düşəcək”.

Komodun üstündəki zəngli saata baxdı. “Ya Rəbbim! – o fikirləşdi, – saat yeddinin yarısıdır, əqrəblər sakitcə öz işindədirlər, artıq yarısından da keçib, daha doğrusu, on beş dəqiqə qalıb. Nəcəb saat zəng çalmayıb?” Uzandığı yerdən boylanıb saatın düz dörd tamama qurulduğunu gördü. “Yəqin ki, çalıb. Necə ola bilər, daş-divarı titrədən bu səsə oyanmamışam?” Yatmağa qalsa, rahat yox, ola bilsin ki, bərk yatmışdı. Bəs indi neyləsin? Növbəti qatar saat yeddidə tərpnəirdi.

Ona çatmaq üçün gərək yubanmaydı. Ancaq kolleksiya hələ də ortalıqda tökülüb-qalmışdı, qablaşdırılmamışdı. Həm də özünü yorğun və əzgin hiss edirdi. Özü də lap qatara çatsaydı da, müdirin çəngindən qurtula bilməyəcəkdi, çünki dükanın işçisi də saat beş qatari ilə gedirdi; çox güman ki, onun gəlmədiyini çoxdan müdirin ovcuna qoymuşdu. Müdirin əlaltısı olan bu adam şəxsiyyətsiz və axmağın biriydi. Bəlkə, xəstə olduğunu desin? Ancaq bu, ayıb olardı, həm də inandırıcı görünməzdi, çünki Qreqor işlədiyi beş il ərzində bir dəfə də olsun xəstələnməmişdi. Müdir mütləq sığorta həkimini yanına salıb onlara gələcəkdi, tənbəl oğullarına görə ata-anasını danlayacaqdı və bütün etirazları da həkimə görə qəbul etməyəcəkdi, bu həkimin fikrincə, bütün insanlar sağlamdır, lakin işdən boyun qaçırırlar, ancaq yeri gəlmişkən, hər halda haqsız da deyildi. Əslində, Qreqor xeyli yatmağına baxmayaraq, hələ də yuxulu idi, ancaq özünü çox yaxşı hiss edirdi və hətta bərk acmışdı.

Çarpayından qalxmağa heç cür qərar verə bilməyərək bütün bunları tələsik beynində götür-qoy edirdi ki – bu an saat yeddiyə on beş dəqiqə qalmışı vurdu – birdən yatağının baş tərəfindəki qapı yavaşca döyüldü.

– Qreqor, – deyə çağırıldı (anası idi), – yeddiyə on beş dəqiqə qalıb. İşə getmirsən?

Ah, bu həlim səs! Qreqor cavab verərkən öz səsinə eşidib ürpərdi. Səsi dəyişməmişdi, ancaq sanki bu səsin altında gizlədilməsi mümkün olmayan ağrılı bir

ciyilti vardı. Danışanda bu ciyilti əvvəlcə sözlərin aydın tələffüzünə kömək etsə də, sonra adam sözü doğru eşidib-eşitmədiyinə şübhə edirdi. Qreqor ətraflı cavab verib hər şeyi izah etmək istədi, ancaq bu şəraitdə bir-cə bunu deyə bildi:

– Hə, hə, çox sağ ol, ana, indi dururam.

Qapı taxtadan idi deyə Qreqorun səsindəki dəyişiklik, deyəsən, qapının o üzündə hiss olunmadı, çünki onun bu dilucu cavabından sonra anası arın-arxayın başmaqlarını sürütləyərək uzaqlaşdı. Ancaq bu qısa söhbətdən ailənin digər üzvləri də Qreqorun evdə olmasından xəbər tutub təəccübləndilər və atası yan qapılardan birini (yavaşca, ancaq yumruqla) döyərək çağırırdı:

– Qreqor, Qreqor, nə olub?

Bir az sonra yenə də astaca çağırırdı:

– Qreqor! Qreqor!

O biri yan qapıdan bacısı da asta və iniltili səslə çağırırdı:

– Qreqor! Xəstələnmişən? Nəsə lazımdır?

Qreqor hər iki tərəfə səslənərək:

– Çıxıram, çıxıram, – dedi və bu zaman sözləri aramla, düzgün tələffüz etməyə çalışaraq onların diqqətini səsindəki qəribəlikdən yayındırmaq istədi. Atası səhər yeməyinə getdi, ancaq bacısı pıçıltı ilə dedi:

– Qreqor, yalvarıram, aç qapını.

Ancaq Qreqorun qapını açmaq fikri yox idi, səfərlərdə hər ehtimala qarşı gecələr bütün qapıları bağla-

dığı kimi, nə yaxşı ki evdə də öz otağının qapısını kilidləmişdi.

Fikirləşdi ki, əvvəlcə tələsmədən və rahatca qalxıb geyinər, ən əsası isə səhər yeməyini yeyər və yalnız ondan sonra yerdə qalan məsələləri götür-qoy edər. Çünki görürdü ki, yataqda uzanıb elə hey düşünməklə bir yana çıxıb bilməyəcək. Əvvəllər tez-tez, bəlkə də, naqolay uzandığına görə yüngülvari bir ağırı hiss etdiyini xatırladı, ancaq sonra ayağa qalxanda bunun xülya olduğunu görürdü; bu səbəbdən bugünkü kabusun da yavaş-yavaş necə yox olacağı ona maraqlı idi. Səsin-dəki dəyişikliyin ya möhkəm soyuqdəymənin, ya da səyyar satıcıların peşə xəstəliyinin ilkin əlamətləri olduğuna qətiyyənlə şübhə etməirdi.

Yorğanı üstündən atmaq heç çətin olmadı, bircə üfürmək bəs etdi ki, yorğan özü sürüşüb düşsün. Ancaq sonra məsələ çətinləşdi, çünki əməlli-başlı yekəpər bir məxluqa çevrilmişdi. Əvvəlki vaxt olsaydı, dikəlmək üçün elə əllərinə dayaqlanıb qalxmaq bəs edərdi, indisə dayanmadan qaynaşan saysız-hesabsız ayaqları vardı və onları heç cür yığıb-yığışdıra bilmirdi. Birini bükmək istəyəndə, həmin ayaq sözə baxmır, əksinə, dübbədüz qalırdı; sözə qulaq asanda da o biriləri sanki zəncir qırmış kimi elə sürətlə titrəşirdi ki, canı ağrıyırdı. “Bircə boş-boşuna yataqda uzanıb qalmayım”, – Qreqor öz-özünə dedi.

Əvvəlcə bədəninin aşağı hissəsini çarpayıcıdan qaldırmaq istədi, ancaq hələ görmədiyi və təsəvvür belə

edə bilmədiyi bu hissə elə ağır idi ki, tərpedə də bilmədi. Çox ləng gedirdi hər şey. Nəhayət, canı boğazına yığıldı, heç nəyə məhəl qoymadan var gücünü toplayıb özünü qabağa atdı, ancaq yönü səhv saldığından çarpayının ayaq tərəfinə çırpıldı; göynədici ağrıdan bildi ki, aşağı hissə bədəninin ən həssas yeriymiş.

Onda əvvəlcə bədəninin yuxarı hissəsi ilə yataqdan qalxmaq qərarına gəldi, ona görə də ehməllicə başını çarpayının kənarına tərəf çevirdi. Bu dəfə asan oldu. Yekəpərliyinə, ağırlığına baxmayaraq, axır ki bütün bədəninə başının istiqamətində hərəkət etdirə bildi. Ancaq nəhayət, başını çarpayından qaldırıb havada saxlayanda onu qorxu bürüdü. Əgər bu vəziyyətdə irəli sürünsəydi, gərək möcüzə baş verəydi ki, başı əzilməsin. Halbuki indi nə olur olsun huşunu itirməməliydi; qərarlaşdırdı ki, elə çarpayıda qalsa yaxşıdır.

Ancaq xeyli əlləşib-vuruşandan sonra inildəyə-inildəyə əvvəlki vəziyyətinə qayıdanda bir-birilə durmadan çarpışan ayaqlarını gördü və onları sakitləşdirməyin çətinliyini anlayıb yataqda qalmağın mümkün olmayacağını və hər necəsə çarpayından qalxmaq üçün ən kiçik ümiddən belə yapışmağın daha ağlabatan olmasını fikirləşdi. Eyni zamanda ağılsız qərarlarsa sakit, soyuq başla götür-qoy etməyin daha düzgün olduğunu xatırladı. Belə vaxtlarda gözlərini mümkün qədər zənlə pəncərəyə dikərdi, ancaq dar küçənin o tayını bürüyüb gizlədən səhər dumanı adama nə gümrahlıq, nə də əminlik hissi verirdi.